

Piotr Kładoczny

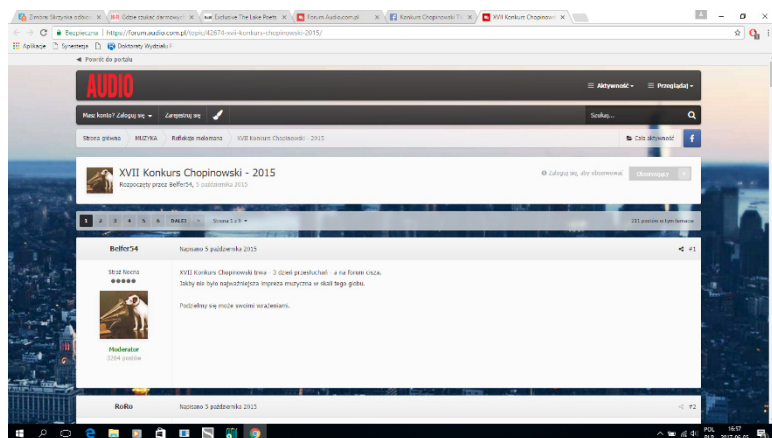
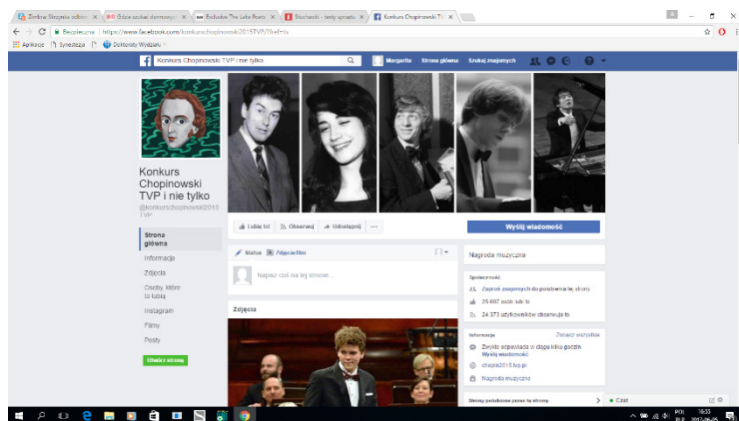
Uniwersytet Zielonogórski

ESTETYCZNE WYWODY UŻYTKOWNIKÓW INTERNETU NA TEMAT INTERPRETACJI MUZYCZNYCH PODCZAS KONKURSU CHOPINOWSKIEGO W 2015 ROKU

Podczas Konkursu Chopinowskiego w 2015 roku w sprawie interpretacji wykonania dzieł Fryderyka Chopina wypowiadało się przede wszystkim międzynarodowe jury złożone ze znanych pianistów i profesorów pianistyki. To do nich należało zakwalifikowanie uczestników do kolejnych etapów oraz wyłonienie wśród nich laureatów Konkursu. Oprócz tej formy oficjalnej oceny popularne stało się także prezentowanie prywatnej opinii na temat występów pianistów na forum internetowym. Na wybranych kanałach, np. Facebooku, liczba wpisów osiągała dużą liczebność (po kilkaset wpisów w danej sesji przesłuchań).

W swoim artykule chciałbym przedstawić, jakie treści poruszyli użytkownicy Internetu w swoich opiniach o występach uczestników Konkursu Chopinowskiego oraz jakich użyli środków językowych, by się na ten temat wypowiedzieć. Materiał pochodzi z dwóch źródeł. Pierwszym jest oficjalny profil facebookowy Telewizji Polskiej Konkurschopinowski2015TVP, drugim zaś hobbystyczne forum internetowe na platformie Audio.com.pl w wątku *XVII Konkurs Chopinowski – 2015*. W przypadku drugiego źródła użytkownikami są zadeklarowani audiofile – miłośnicy bardzo dobrej jakości dźwięku, których cechuje duża rozpiętość poziomu i zakresu wykształcenia. Ich wypowiedzi nie zdradzają, by byli muzykami, sami zainteresowani tworzą grupę ustabilizowaną, wielokrotnie wymieniającą się poglądami. Z profilu facebookowego korzystają natomiast ludzie bardzo różni, często o wykształceniu muzycznym, o czym świadczy zastosowanie fachowego języka i artykułowana wiedza. Choć wypowiadające się osoby wielokrotnie zabierają głos, nie dochodzi między nimi do dialogu, każdy przedstawia swoje uwagi i na tym kończy wypowiedź. Forum Audio.com.pl zawiera 211 postów w wątku poświęconym Konkursowi – z niego pochodzi 300 przykładów wypowiedzi oceniających, które poddano badaniu. Facebook po każdej sesji przesłuchań notował

Rysunek 1. Strony internetowe profilu facebookowego Konkurschopinowski-2015TVP oraz wątku XVII Konkurs Chopinowski – 2015 na forum Audio.com.pl

po kilkaset komentarzy (maksymalnie 1259) do krótkiego autorskiego wprowadzenia przygotowanego przez redaktorów z TVP. Z pierwszych dziesięciu dni konkursowych przesłuchań zanotowano 360 przykładów oceniających¹.

Wszystkie zanotowane posty charakteryzują się względną starannością dotyczącą pełnej postaci zdań czy nieobecności wulgaryzmów, a także braku mowy nienawiści.

¹ Wypowiedzi publikowane na Facebooku często nie wprowadzają informacji, o którym wykonawcy jest mowa. Można się tego domyślić na podstawie wypowiedzi wcześniejszych, późniejszych, które takie adnotacje zawierają, lub też po godzinie publikacji, gdyż zwykle autorzy piszący w ten sposób wypowiadają się o tych, którzy właśnie grają lub dopiero co skończyli swój występ.

Można odnieść wrażenie, że w omawianym obszarze dość swobodnie zabierają głos ludzie kulturalni, a ich celem jest wymiana poglądów i ekspresja własnej oceny. Wypowiedzi mają ponadto cechy języka internetowego, czyli uproszczony zapis (brak polskich znaków), pomyłki w zapisie, elementy języka mówionego (spontaniczność), emotikony, czasem skrótowość.

Zdecydowana większość wypowiedzi dotyczy oceny artystów oraz ich występów, w tym przewidywań i oczekiwań co do dalszych losów ulubionych wykonawców, zasadności wyborów jury. Część wpisów to uwagi organizacyjne odnoszące się do porządku Konkursu, czasem relacji telewizyjnej. Po zakończeniu Konkursu wątek na forum Audio.com.pl stał się martwy, a profil facebookowy przyjął charakter informacyjny i odnotowuje fakty na temat kariery laureatów, losów polskich uczestników oraz występu w naszym kraju znanych pianistów; obecne są także ciekawostki ze świata muzycznego.

Estetyka badanych wpisów sieciowych jest widoczna przede wszystkim w treści wypowiedzi internautów. Głównym celem uczestników forum i Facebooka jest wyrażenie swoich odczuć związanych ze zdarzeniem estetycznym², jakim jest zagranie przez artystę utworu pianistycznego podczas prestiżowego konkursu. Należy pamiętać, że jury dopuściło do uczestnictwa tylko najlepszych ze zgłaszających się młodych pianistów z całego świata³, a to mogłoby sugerować, że zdecydowana większość występów będzie stać na wysokim poziomie wykonawczym i spodoba się obserwatorom.

Z punktu widzenia kryterium estetycznego⁴ badane wypowiedzi wstępnie i ogólnie należy uznać za neutralne. Nadawcy dążą do prostego, aczkolwiek często emocjonalnego i pobieżnego, wyrażenia swojej opinii. Nie dostrzega się tu celowej estetyzacji, choć wypowiedzi niektórych autorów mają charakter dostojny lub z rzadka humorystyczny. Bez wątpienia wiele zapisów cechuje rozpoznawalny styl osobniczy, powtarzany w kolejnych autorskich odsłonach⁵.

W wypowiedziach poddanych analizie można dostrzec bogactwo użytych form i środków. Z obserwowanego materiału można wyciągnąć dwa dopełniające się wnioski: 1) duża liczba wypowiedzi o estetyce wystąpień muzycznych wskazuje, że mówienie na ten temat nie sprawia człowiekowi trudności; 2) wypowiedzi te często zawierają rozleglejszy zakres treści, niż wynikałoby to z przeznaczonych do tego systemowych

² M. Gołaszewska, *Kultura estetyczna*, Warszawa 1979; *eadem*, *Zarys estetyki*, Warszawa 1985.

³ W pierwszym i wcześniejszym etapie selekcji jury odsłuchiwało nagrania przesłane przez kandydatów. W drugim etapie selekcji przesłuchiowano wszystkich zaproszonych. Z przeszło 400 chętnych do konkursu warszawskiego zakwalifikowało się 84 wykonawców.

⁴ M. Kaczor, *Estetyka słowa a kultura słowa*, Zielona Góra 2009.

⁵ Autorzy wpisów są rozpoznawalni na podstawie nicków, awatarów i zdjęć łączonych z danym kontem społecznościowym. Bez względu na prawdziwość ujawnionych danych każda wypowiedź jest przypisana do konta, z którego nastąpiła edycja wypowiedzi. Stąd wiadomo, które wypowiedzi pochodzą od tych samych osób.

środków językowych, dlatego by wyrazić swoje sądy, wychodzimy poza domenę estetyczną, stosując rozmaite metafory i metonimie.

Dla opisywanego tu zakresu sądów estetycznych istnieją w systemie języka naturalnego ciągi przymiotników i przysłówków waloryzujących pozytywnie i negatywnie: *ładny, piękny, śliczny – brzydki, okropny, paskudny (ładnie, pięknie, ślicznie – brzydko, okropnie, paskudnie)*. Derywowane od nich są formy rzeczownikowe typu *piękno czy brzydota* oraz czasownikowe *upięknąć* lub *spaskudzić*. Powszechnie stosowane w tym celu są także leksemy o ogólnym zakresie treści (np. *mega, super*) oraz interiekcje o nie w pełni ustabilizowanej postaci leksykalnej, którym również towarzyszy wartościowanie pozytywne (*ta!!, ooo!*) bądź negatywne (*bee!, fuji!*)⁶. Należy również pamiętać o leksyce specjalistycznej z zakresu estetyki, która może wносить waloryzację (*dzieło, szmira, twórca, grafoman, kompozycja, wykonanie*), i to zarówno traktowanej teoretycznie jako dyscyplina naukowa w obrębie filozofii, jak i praktyka zawodowa ludzi zajmujących się sztuką.

Komentarze miłośników muzyki na temat wystąpienia pianistów, m.in. z powodu odniesień do zmagani konkursowych, w których wyłania się najlepszego instrumentalistę, przyjmują status oceniający. Z tego powodu dostrzega się pierwszy podstawowy podział notowanych w badaniu zapisów. Przyjmuje ona zasadniczo dwie opozycyjne wartości: a) pozytywną [1], b) negatywną [2], ale także c) niejednoznaczną – kiedy nie wszystko się podoba lub nie wszystko poszło źle [3]. W ogromnej większości przeważają opinie pozytywne, lecz kontrowersji i krytyki nie brakuje. Nie dziwi to tym bardziej, że celem konkursu jest wyłonienie zwycięzcy. Przy okazji należy nadmienić, że oceny tych samych występów mogą się bardzo różnić.

Drugi podział, jaki się rysuje w obserwowanym materiale, polega na sposobie prezentowania własnej opinii, co przekłada się na perspektywę i zakres szczegółowego odniesienia. Obserwuje się tu trzy przyjmowane strategie. Pierwsze dwie dotyczą artysty i mogą odnosić się do oceny samego pianisty [4] lub części jego występu [5]. Trzecie ujęcie skupia się na reakcjach odbiorczych słuchaczy [6].

[1] Mayaka Nakagawa (Japonia) bardzo dobra, energetyczna i dokładna. Bardzo dobry występ (Audio, 4.05.2017)⁷.

[2] Ja też jestem rozczarowany. Szyszkin jedno wielkie nieporozumienie (Audio, 4.05.2017).

[3] Ogólnie bardzo ciekawy występ, choć może wywołać pewne kontrowersje (Audio, 28.04.2017).

[4] Arisa Onoda (Japonia) nieźle ale koleżanka Nakagawa lepiej (Audio, 4.05.2017).

⁶ W wypadku interiekcji trudno jednoznacznie wskazać ich wartość semantyczną. Ich waloryzujące użycie estetyczne nie jest jedynym możliwym zastosowaniem.

⁷ W artykule przedstawiono oryginalny zapis ze źródła.

[5] Richard-Hamelin (Kanada) jak dla mnie chyba najciekawszy występ tego dnia (Audio, 4.05.2017).

[6] Brytyjczyk mnie rozbawił. Dawno tak się nie uśmieiałem 😊 :- (Fb, 28.05.2017).

Środki językowe, jakich używają internauci do przedstawienia swoich opinii, są różnorodne. W pierwszej kolejności należy zauważyć wykorzystanie leksyki, w tym określeń estetycznych oraz ogólnych o szerszym znaczeniu, związanych kontekstowo z estetyką. Są to słowa, które można uznać za określenia służące do oddania podstawowej opozycji ładny – brzydki (ładnie – brzydko). W materiale notuje się następujące leksemy: a) przymiotniki: *atrakcyjny, ciekawy, doskonały, fantastyczny, fenomenalny* [7], *najlepszy, niesamowity, piękny, porywający, świetny, wspaniały, wyśmienity, znakomity*; b) przysłowki: *cudownie, doskonale, fantastycznie, ładnie, niezłe, pięknie* [8], *porywająco, rewelacyjnie, super, świetnie, wspaniale, wyśmienicie, zjawiskowo*; c) rzeczownikowe odpowiedniki: *doskonałość* [9], *perfekcja, rewelacja*; d) waloryzujące wyrażenia (*klasa mistrzowska*) lub frazy o charakterze czasownikowym (*pokazać klasę* [10], *wysoko zawiesić poprzeczkę vs. pozostawić z niesmakiem* [11]). Materiał potwierdza niewiele użyć określeń wartościujących negatywnie. Być może wpływ na to miał wysoki poziom artystyczny wykonawców, przy którym jednoznacznie negatywna ocena estetyczna nie miałaby racji bytu. Należy także pamiętać, że konkursem pianistycznym interesowali się ludzie o wysokiej kulturze osobistej, inaczej wyrażający swoje negatywne opinie.

Zaprezentowane powyżej określenia ogólne bywają dopełniane określeniami waloryzującymi, którymi są różnorodne cechy ludzkie przeniesione na grunt estetyczny (czasem są to określenia wykonawcy, innym razem odnoszą się one do wykonania). Dotyczą one wieku (*dojrzały, młody*⁸), wyglądu (*elegancki, piękny, uroczy*), relacji z innymi (*sympatyczny* [12]) czy też cech intelektualnych (*dokładny, zdolny*). W nielicznych przypadkach mamy do czynienia z określeniami o negatywnym zabarwieniu: *nijaki, ordynarny* [13].

[7] Etiuda rewolucyjna fenomenalna super...! (Fb, 25.05.2017).

[8] Pięknie, po prostu pięknie. Yang mnie zachwycił. Finezja, lekkość, wspaniała technika, a on ma przecież jeszcze 16 lat (Audio, 5.05.2017).

[9] Etiudą Ges-dur op. 10 nr 5 potwierdza swą doskonałość. Su Yeon Kim już w Etiudzie Cis-moll op.25 nr.7 pokazała, piękne wykonanie. Etiuda E-moll op.25 nr.5 to dobra technika i dobre tempo (Fb, 25.05.2017).

[10] No to mamy kolejnego finalistę. Charles pokazał klasę mistrzowską gry na fortepianie (Fb, 28.05.2017).

⁸ Słuchacze doceniają dwie przeciwstawne cechy – dojrzałość i młodość. Obie kojarzą się z odmiennymi, lecz dopełniającymi się wartościami. Dojrzałość sprawia, że artysta ma już doświadczenie, ogranie, więc potrafi zagrać trudne utwory w sposób jednorodny o spójnej interpretacji. Młodość kojarzy się z pewnym nieopanowaniem, entuzjazmem i porywcznością, które dają efekt nowości i świeżości interpretacji.

[11] Łotysz zostawił mnie z lekkim niesmakiem. Nie przekonało mnie potraktowanie muzyki Chopina z wyższością (Fb, 26.05.2017).

[12] Jak dla mnie bardzo pozytywny i sympatyczny występ Brytyjczyka (Fb, 28.05.2017).

[13] U Rumuna wszystko jest chaotyczne, zbyt głośne, ordynarne wręcz i do tego bywa nieczysto... (Fb, 26.05.2017).

Uczestnicy internetowej wymiany zdań często zdradzają swoje wykształcenie muzyczne oraz obeznanie w zakresie wykonawstwa muzycznego. Ujawnia się to na kilka sposobów, głównie poprzez użycie fachowej terminologii z tego obszaru wiedzy. Można tu zaliczyć oceniające pozytywnie a) przymiotniki: *brawurowy* [14]; b) przysłówki: *melodyjnie* [15], *muzykalnie* [15], *wirtuozersko*; c) związki wyrazowe: *dbałość o każdy dźwięk*, *dbałość o melodykę*, *dojrzała pianistyka* [16], *gra wyważona*, *jest w czym melodia*, *muzyka pięknie podana*, *piękna linia melodyczna*, *piękne brzmienie*, *płynność gry*, *wzorowe cieniowanie dźwięku*, *wyczucie frazy*. Znacznie rzadsze negatywne opinie wyrażone zostały w zestawieniach: *brak precyzji i przejrzystości* [17], *przesadzone forte*, *zamazane szybkie przebiegi* [17].

Wiedzę specjalistyczną obserwatorów konkursu zdradzają także fachowe określenia opisujące sprawność techniczną pianisty, a wiele wypowiedzi łączy się z opisem ogólnym. Pod tym względem również przeważają opinie pozytywne, wśród których zanotowano następujące określenia jednowyrazowe: *kunszt*, *precyzja*, *wirtuozeria* i wielowyrazowe: *artykulacja poprawna*, [wykonanie] *bez błędów*, *biegłość techniczna*, *dobra technika*, *doskonała precyzja*, *duże wyczucie frazy* [16], *grać płynnie*, *moc w przebieganiu paluszkami*, *nienagannie technicznie* [16], *sprawność palców*, *świadomie dysponować środkami pianistycznymi*, *technicznie doskonały*, *technika (fantastyczna, fenomenalna, wspaniała)*. Negatywnie o technicznych aspektach wykonania utworów pisze się w następujących słowach: *być mało zaawansowanym technicznie* [17], *grać nieczysto*, *nieczystości artykulacji*, *niezbyt płynnie*, *pomyłki*, *potknięcie*, *przesadzać z pedalizacją*.

Swoją wiedzę muzyczną internauci wykazują nie tylko poprzez znajomość odpowiedniej terminologii, lecz także przez komentowanie występów uczestników konkursu ze względu na określoną tradycję wykonawczą⁹. Wyżej oceniane w tym wypadku są te efekty pianistyczne, którym poza biegłością techniczną można przypisać większą zgodność z wzorcami interpretacyjnymi utworów kompozytora. Poświadczają to słowa: *być w duchu Chopina*, *Chopin w całej okazałości*, *Chopin w czystszej postaci* [18], *kwintesencja Chopina*, *na polską nutę*, *najpełniej interpretować Chopina*, *pokazać prawdziwy chopinowski styl*, *zagrane jakby do pianistki mówił sam Chopin*. Na przeciwległym biegunie znajdują się interpretacje, które brzmią obco dla wytrawnych uszu miłośników kompozytora, czemu dają wyraz w słowach: *dużo dźwięku mało Chopina* [19], *nie grać*

⁹ Wielokrotnie spotyka się nawiązania do tego motywu, a jest to zrozumiałe tym bardziej, że w konkursie biorą udział młodzi pianiści z najróżniejszych zakątków świata.

Chopina, to absolutnie nie Chopin, trącać jazzem, walc techno, wykonanie schematyczne, wykonanie sztamkowe.

Wzorce pianistyczne poszczególnych kompozycji dotyczą także tempa ich wykonywania. Odpowiednie osłuchanie (być może powiązane ze znajomością zapisu nutowego) pozwala ocenić, czy tempo pianisty w danym utworze jest właściwe (*dobre tempo, grać równo, idealne tempo* [20], *tempo nie zostało zaburzone*), czy też odbiega ono od oczekiwanego (*gubić tempo*) w górę (*iść za szybko* [21], *włączyć „kałasznikowa”* [21], *zagrać w tempie wyższym niż jesteśmy przyzwyczajeni, zbyt szybkie tempo*) lub w dół (*niemrawo, [mazureki] zbyt powolne* [22], *zbyt wolna gra*).

[14] oglądałam, jestem pod wrażeniem brawurowych wykonania koncertów (Fb, 6.05.2017).

[15] Wczorajszy dzień oglądałem trochę na wrywki. Moim zdaniem ładnie zagrali Polacy – tak po chopinowsku. Amerykanie (o ile wogóle są to Amerykanie) – muzykalnie, melodyjnie choć jakoś tak «niemrawo» (Audio, 4.05.2017).

[16] Hamelin zagrał bardzo inteligentnie, z dużym wycuciem frazy, nienagannie technicznie; troszeczkę zabrakło mi dramaturgii w balladzie i metafizyki w nokturnie ale nie epatował nadmiernie techniką, pokazał dojrzałą pianistykę;-) moim zdaniem co najmniej półfinał (Fb, 26.05.2017).

[17] Zuzanna jest jeszcze mało zaawansowana technicznie.... brak precyzji i przejrzystości, zamazane szybkie przebiegi.... rekompensuje to siła przekazu, ale na poprawną całość trzeba jeszcze popracować..... (Fb, 27.05.2017).

[18] Wszystko w jednym, CUDNIE! Chopin w czystej postaci. Współczuję jurorom przy podejmowaniu decyzji, tyle OSOBOWOŚCI! (Fb, 28.05.2017).

[19] Rina Sudo (Japonia) Dużo dźwięku, mało Chopina (Audio, 4.05.2017).

[20] Etiuda F-dur op.10 nr.8, to kwintesensja Chopina. Można było wycuć, dużą sprawność palców, idealne tempo (Fb, 25.05.2017).

[21] Shishkin powoduje, że instrument upodabnia się momentami do klawesynu (i to nie jest komplement). Oczywiście są bardzo ciekawe i pięknie zagrane frazy, ale jak włącza tego swojego „kałasznikowa”, wszystko za szybko idzie (Audio, 5.05.2017).

[22] Właśnie skończyła przesympatyczna Kobayashi... Aplaus wielki na sali, a mnie rozczarowała, bo... No, Mazurki (oczywiście) wg mnie zbyt powolne, odbierałem jak jakieś tańce dworskie i nie polskie (Audio, 4.05.2017).

Dalsze sposoby opisywania estetycznych walorów wykonania utworów fortepianowych są powiązane z obrazowaniem metaforycznym, szczególnie synestezyjnym, przy którym wrażenia słuchowe opisuje się za pomocą terminów właściwych innym doznaniom zmysłowym. Zabieg taki ma ułatwić wyrażenie treści trudnej do zwerbalizowania (doznania słuchowe) w terminach, które uznaje się za łatwiejsze i bliższe ludzkiemu doświadczeniu¹⁰.

¹⁰ G. Lakoff, M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 2010, s. 31 (oryg.: *Metaphors We Live By*, Chicago-Illinois 1980).

Wrażenia muzyczne całkiem często wyraża się za pomocą pojęć zmysłu wzroku. W tych nawiązaniach *słuchacze odwołują się przede wszystkim do wielości barwnej i różnorodności kolorystycznej (barwny, dbałość o piękno barw, paleta barw, różnorodność kolorystyczna, skrzyć się różnymi barwami [23]), efektów związanych z jasnością (mrocznie [23], rozjaśnić, zagrany z błyskiem) oraz sztuki malarskiej (dźwięk jakby malował akwarelą, malowniczość). Uruchomienie wizyjności dźwięku w większości łączy się z pozytywnym odbiorem. Wyjątkiem jest tu przysłówek *blado*, który w połączeniu *wypaść blado* [24] oznacza, że słuchacze nie są usatysfakcjonowani wykonaniem.*

Bliskie zmysłowi wzroku są również odwołania do kształtu. Dźwięk staje się w ten sposób bardziej realny i konkretny. Słuchacze wolą dźwięki kojarzone z zaokrągleniem i plastycznością (*dźwięk okrągły* [25], *grać plastycznie*), za złe uważają natomiast kanciaste i jednowymiarowe (*grać kanciastym dźwiękiem* [26], *plaskie oktawy*).

[23] Kobayashi zagrała jak dla mnie porywająco. Skrzące się różnymi barwami, kołyszące rytmami Rondo. Marsz Żałobny zagrała delikatnie, mrocznie, tam gdzie trzeba mocno (Audio, 4.05.2017).

[24] Nie porwał mnie Sziszkin. Przy wczorajszych wykonawcach wypadł moim zdaniem blado (Audio, 5.05.2017).

[25] Jak dla mnie jednak Galina pokazała bardziej okrągły dźwięk i więcej legata, przykuwała uwagę skupieniem, opanowaniem i dojrzałością (Fb, 19.05.2017).

[26] Moim zdaniem Brytyjczyk gra zbyt kanciastym dźwiękiem. Taki styl bardziej pasuje do Bacha czy Szostakowicza, niż do Chopina (Fb, 27.05.2017).

Dotyk to kolejny zmysł, którego pojęcia zostały wykorzystane do opisu estetycznych wrażeń muzycznych. Odczucia z nim związane dotyczą m.in. temperatury. Dość jednoznacznie pozytywne odczucia słuchowe kojarzą się z ciepłem i gorącem (*ciepły, mieć ciepło w graniu* [27], *ognista wirtuozeria, grać ogniście*), a negatywne z mrozem (*mroźno* [28]).

Drugi zakres odczuć związanych z dotykiem to ciężar. Preferowany jest lekki styl grania (*lekko* [29], *lekkość* [29]), a w przeciwieństwie do niego ciężki styl grania (*ciężka ręka, ciężko* [30]) uznaje się za mniej wskazany.

Z ciężarem i zmysłem dotyku koresponduje kategoria siły. Jej związek można łączyć także ze zmysłem napięcia mięśniowego (propriocepcją). Muzyczne odniesienia do siły wiążą się z odpowiednim wykorzystaniem tego elementu w grze wykonawcy i swym zakresem obejmują zarówno technikę wykonawczą, jak i interpretację utworu. Wybrane komentarze mogą mieć wymiar dosłowny, inne tworzą metaforyczne ujęcie. W pozytywnych kontekstach znalazły się sformułowania na temat właściwego użycia siły (*budować napięcie* [31]) zarówno o dużym potencjale (*dynamit, energetycznie, energetyczny* [32], *energicznie, mocno* [23]), jak i o mniejszym natężeniu (*delikatnie* [23], *delikatny, subtelnie*). Negatywnie o grze wypowiadano się przy niedopasowaniu mocy

do oczekiwanych efektów, co wyrażono w słowach: *napięcie spada, walić w klawiaturę, za mocarnie, za mocno, zabraknąć sił, zbyt delikatny* [33], *zbyt mocny*.

[27] Luigi ma tyle hipnotyzującego ciepła w graniu... (Fb, 19.05.2017).

[28] Słucham właśnie (jak i Wy) allegro z e-mollowego koncertu w interpretacji Osokinsa i... Dość mroźno, drzewa bez liści i wiatr niewielki, trochę leniwy... (Audio, 5.05.2017).

[29] Luigi gra lekko. Barca rola wspaniała. Czaruje lekkością dźwięku. Zamykam oczy i przenoszę się w świat Chopina. Na razie dla mnie najpełniej interpretuje Chopina (Fb, 19.05.2017).

[30] Galina 🙄 Dla mnie zbyt ciężko, zmęczyłam się słuchając (Fb, 19.05.2017).

[31] Gra nie tylko mechanicznie, ale też wszystko rozumie. Jej gra jest zmienna, buduje napięcie, nie boi się fortepianu (Fb, 25.05.2017).

[32] Mayaka Nakagawa (Japonia) bardzo dobra, energetyczna i dokładna. Bardzo dobry występ (forum.audio.com, 4.05.2017).

[33] Ballada f-moll op.52 z początku zbyt delikatna i za wolna z czasem, za szybka, zdarzają się pomyłki przy zbyt szybkim tempie i wkradła się nerwowość, co jednak nie przeszkodziło, ładnie zakończył utwór (Fb, 25.05.2017).

Charakter synestezyjny wypowiedzi oceniających wystąpienia młodych pianistów związany jest także z oddawaniem wrażeń muzycznych przez inne rodzaje sztuki. Najbliższy grze na instrumencie jest śpiew, również należący do muzyki. Dostrzeganie charakteru śpiewnego w grze fortepianu jest jednoznacznie oceniane pozytywnie (*śpiewać na klawiaturze* [34], *śpiewnie, śpiewność*), co potwierdzają także inne wyrażenia znajdujące się w tych samych wypowiedziach.

Drugi zakres sztuk, w którym oddaje się odczucia muzyczne, to poezja. Podobnie jak *śpiew, również poezja służy* prezentowaniu najwyższego uznania dla artysty, którego opanowanie instrumentu wywołuje wrażenia zbliżone do obcowania z kunsztem władania słowem i odpowiednim nastrojem (*lirycznie* [35], *liryka, poezja, poezja klawiatury* [36]).

[34] Scherzo cis-moll op.39 pokazuje, jak ładnie ten pianista potrafi śpiewać na klawiaturze. Słychać było rozwagę, opanowanie, co jednak nie powstrzymało dynamiki w utworze. Jak dla mnie w tym utworze, Chopin powstał 😊 I ja nie cieszyć się, gdy słyszy się, tak dobrze grających Polaków?! (Fb, 26.05.2017).

[35] Chciało się słuchać. Płynnie, lirycznie, miękko ale wyraziście (Audio, 5.05.2017).

[36] Słuchając jej już teraz wyobrażam sobie mazurki w Jej wykonaniu „POEZJA KLAWIATURY,” (Fb, 26.05.2017).

Opinie na temat wykonania utworów konkursowych słuchacze opierają w pewnej części na postrzeganych działaniach pianistów. Odwołują się w tym wypadku do aspektów racjonalnych i pozaracjonalnych. Jeśli w grze artysty rozpoznali oni właściwe wykorzystywanie rozumu dotyczące planu działania (*być świadomym tego co się robi, grać ze zrozumieniem, kto myśli, kto rozplanował co* [37], *słychać rozwagę* [34], *zagrać*

inteligentnie, zrozumiała forma) i dającego się ogarnąć ładu utworu (*każda nuta na swoim miejscu* [38], *schludność, wszystko bez zarzutu, wszystko tak jak trzeba, a nawet więcej*), to swój głos oddają za danym artystą. Jeśli natomiast wykonanie zdradza brak zrozumienia istoty przekazu muzycznego (*nie rozumieć Chopina, nieporozumienie, nietrafione interpretacje* [39], *nie wiedzieć, co się gra*) i w grze dał się rozpoznać chaos (*dużo bałaganu* [40], *mnóstwo kontrastów nie mogących skleić się w spójną całość, przekombinowanie, za dużo eksperymentów, za mało spójna gra, wszystko chaotyczne*), nie wypowiadają się o pianiście pozytywnie.

Odwołania nieracjonalne są związane z emocjami i stanem duchowym artysty. Każde dostrzeżenie w występie emocji dodatkowo służy jego ocenie. Preferowana jest uczuciowość i ekspresyjność, które oddają istotę prezentowanej muzyki czy to radosnej, czy też melancholijnej (*czuły, dozowanie emocji, dramatycznie, ekspresyjny, grać z uczuciem, krzyk człowieka w rozpacz, nostalgia, opanowanie, pasja, pełnia uczuć, radośnie, smutek, spokojnie, spokój, uczuciowo* [41], *z opanowaniem, z pasją ale nie jazgotliwie*). Na przeciwnym biegunie znajdują się uwagi na temat wykonywania utworów bez emocji, ze zdenerwowaniem lub tremą (*być zdenerwowanym i spiętym, nerwowość, spięty jak agrafka, trema, uczuciowy robot, usztywnić się, zdenerwowanie*), które przedstawiane są negatywnie.

Wykorzystanie motywów religijnych, mistycznych (*mistyczny* [43], *natchniony, nie z tego świata, objawienie, raj*) czy odwołujących się do magii (*czar, czarodziej, czarować, czarujący, magia, magicznie, oczarować, urzekać, zaczarować* [44], *zauroczyć*) w wywodach słuchaczy na temat występów konkursowych zawsze służy prezentacji najwyższej aprobaty i zachwytu. Oznacza to, że owe skojarzenia dają się uchwycić dopiero, gdy wykonanie utworu uzyskuje wyrazistość interpretacyjną, którą poszczególni odbiorcy mogą uznać za bliską doskonałości [45].

[37] Brytyjczyk świetnie rozplanował barkarolę. 😊 (Fb, 27.05.2017).

[38] Etiuda c-moll op.25 nr 5 została zagrana tak, jak gdyby do pianistki mówił sam Chopin 😊 :) Każda nuta była na swoim miejscu, Ajmi grała, śpiewała i opowiadała, jednocześnie 😊 :) To mogłoby się nie kończyć! (Fb, 25.05.2017).

[39] Greczynko-Wenezuelka nie wie chyba co gra (Fb, 26.05.2017).

[40] Dużo bałaganu jest w grze Brytyjczyka (Fb, 27.05.2017).

[41] Kanadyjczyk na starcie bardzo uczuciowo ale i z temperamentem! (Fb, 28.05.2017).

[42] Rumun spięty jak agrafka (Fb, 27.05.2017).

[43] Emocjonalne krajobrazy stworzone przez Kobayashi, olbrzymie napięcie i ciśnienie dramaturgiczne, jakie dostarczyła mi Jej interpretacja etiudy są dla mnie czymś niezwykłym i mistycznym (Fb, 25.05.2017).

[44] Tamila zaczarowała mnie swym pierwszym utworem. Grała delikatnie i z uczuciem ❤️ <3 (Fb, 26.05.2017).

[45] Jakże perfekcyjną technikę trzeba posiadać aby móc tak przemawiać dźwiękiem! GENIALNY CZARODZIEJ! (Fb, 27.05.2017).

W rzadkich wypadkach występy pianistów bywają opisywane poprzez kategorię zdrowia. W zebranych materiale słuchacze nawiązują do kondycji ciała i ducha na dwa sposoby. Pierwszy polega na dostrzeżeniu w młodym artyście elementu nierównoważenia, które może być oznaką aprobowanej i oczekiwanej ponadprzeciętności (*cudowny wariat* [46], *pewna doza szaleństwa*) lub rzadziej odbiegania od normy i wzorców (*szaleństwo w tempie*). Drugie nawiązanie do zdrowia ma charakter fizyczny i wskazuje na dostrzegane braki i niedyspozycje wykonawcy (*ręce się trzęsą* [47], *co wyszło jak taniec kulawego*).

[46] Krzysztof Książek, Cheng Zhang, MiyakoArishima, Michał Szymanowski i też cudowny wariat, ale w romantyczną stronę Charles Richard-Hamelin (Audio, 4.05.2017).

[47] Widać znacząco że Brytyjczykowi trzęsą się ręce. To nie jest dobre przy grze na fortepianie (Fb, 27.05.2017).

Opinie na temat wartości estetycznej występów konkursowych są w mniejszym stopniu oddawane także przez określone aktywności słuchacza. Znaczenia nabierają tu nie tyle pojedyncze słowa, ile wymowa całego aktu. Pierwszy z nich jest efektem bardzo zaangażowanego odczuwania wrażeń muzycznych, które w określonych okolicznościach skutkują w postaci zrelacjonowanych wizualizacji (*zamykam oczy i przenoszę się w świat Chopina* [29]). Wyłaniające się obrazy bardzo sugestywnie wspomagają przekaz nadawcy i wraz z nadaną im interpretacją przekazują opinię pozytywną [48] lub negatywną [49].

Drugim sposobem aktywnego wyrażania oceny występów konkursowych są prognozy i spekulacje. W tym typie aktów internauci oceniają szanse uczestników na wygraną i przejście do kolejnego etapu. Poglądy mogą być prezentowane ostrożnie (*nie miałbym nic przeciwko temu, aby [kto] wygrał* [50]), emocjonalnie [51] lub być poparte osobistą dokładniejszą analizą [52].

[48] Luigi swoją Barkarolą zabrał nas na wspaniałą podróż wenecką gondolą... (Fb, 19.05.2017).

[49] Świat Osokinsa to opustoszały krajobraz po kataklizmie, bez dramatu bo któż miałby dramatyzować? Ten krajobraz przecież bez ludzi.... (Audio, 5.05.2017).

[50] Również jak Ty zauważam wśród wykonawców azjatyckich dbałość o melodykę, piękno barw, o wybrzmienia fortepianów. Nie miałbym nic przeciwko temu by właśnie Ci wygrali... A niech im będzie! (Audio, 4.05.2017).

[51] Mam po dzisiejszych wykonaniach swojego faworyta- Krzysztofa Książka (Audio, 4.05.2017).

[52] Natomiast Eric Lu (Stany Zjednoczone) rozpoczynając swój minirecital mazurkiem wywołał u mnie łyż wzruszenia. Autentycznie. Następne utwory zrobiły na mnie również duże wrażenie. Mój kolejny typ do następnego etapu (forum.audio.com, 4.05.2017).

Ostatni sposób utworzenia opinii na temat występu pianistów nawiązuje do emocji internautów¹¹. Można je zauważyć w wymiarach werbalnym, pragmatycznym oraz składniowym. Werbalne wyrażanie emocji służy referowaniu odczuć, jakie towarzyszą słuchaczom (*być rozczarowanym, co wywołało łzy wzruszenia* [52], *dać się porwać, dawno się tak nie uśmieć, duma kogo rozpiera, mieć gęsią skórę, nienawidzić kogo, słuchać kogo ze łzami w oczach, uwielbiać co, wzruszyć się*). Wskazują one na ogromne zaangażowanie i przeżywanie wydarzeń konkursowych. Służą wyraźnemu przedstawieniu własnej oceny, która polaryzuje się pomiędzy pozytywną [53] a negatywną [54].

Pragmatyczny wymiar oddania emocji związany jest z zachowaniami mownymi, które niebezpośrednio ujawniają odczucia nadawcy, ale dzięki którym na podstawie znanych powszechnie zasad współżycia łatwo odgadnąć intencje nadawcy i prezentowaną w ten sposób ocenę. Do takich zachowań można zaliczyć wykrzyknienia i deklaracje. Wykrzyknienia w pewnym sensie odpowiadają skandowaniom i okrzykom na wiwat w spotkaniu bezpośrednim. Łączą one w sobie określenie osoby (imię, nazwisko lub narodowość) z sąsiadującą obok niego interiekcją (*extra, super*), czemu może towarzyszyć interpunkcja w postaci wykrzyknika (czasem wielokrotnie powtarzanego [55]) lub emotikony o interpretacji waloryzującej [56]. Internauci stosują także pogrubienie czcionki i zapis wielkimi literami dla większej wyrazistości swojego przekazu¹². W pojedynczych przypadkach emotikony obejmują całość emocjonalno-oceniającego przekazu [57]. Innym rodzajem działań odnalezionym w materiale jest deklaracja w postaci trzymania kciuków za artystę, którego gra się spodobała [58]. W naszej kulturze takie zachowanie wraz z wykonywanym odpowiednim gestem jest wyrazem aprobaty i życzenia zwycięstwa.

Wymiar składniowy ujawniania emocji wiąże się z zastosowaniem składni, która jest mniej typowa dla naturalnego porządku wypowiedzi nienacechowanych. W zapisach badanego materiału mamy tu do czynienia z wyrażeniem wartościujących określeń w postaci szeregów składniowych [59], krótkich, czasem urywanych zdań [60], wykrzyknień (o których była już mowa powyżej) krótkich i całych podniesionych zdań [61], a także odwróconego szyku [62], pytań retorycznych, czasem połączonych z urwaniami zdania czy niedopowiedzeniami [63] oraz dopowiedzeń stanowiących podsumowanie i kwintesencję wypowiedzi [64].

[53] kiedy grała Kate Liu czulam ze gra samCHOPIN ZAWSZE MARZYLAM O TAKIM ODCZUCIU ,wczoraj sprawiła to natchniona KATE ,DZIĘKI CI CUDOWNA (Fb, 26.05.2017).

¹¹ Według S. Grabiasa, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin 1994, s. 256, za pomocą znaków emocjonalnych „nadawca dokonuje negatywnej lub pozytywnej oceny zjawisk”. Sam zaś zasób środków językowych służących wyrażaniu emocji nie do końca jest określony i różnorodny (*ibidem*, s. 257).

¹² Pogrubiona czcionka i zapis wielkimi literami są w sieci odpowiednikiem krzyku.

- [54] Nienawidzę takich pianistów, którzy uzurpują sobie prawo do interpretowania nie swoich przecież kompozycji w taki sposób, by zostać zapamiętanymi (jak Ivo Pogorelich) innością, oryginalnością kosztem spranej harmonii, piękna linii melodycznej itp. (Audio, 25.04.2017).
- [55] Osokins!!!!!!!!!! Bravo!!!!!!!!!! (Fb, 6.05.2017).
- [56] Włoszka super 🍷👏 (Fb, 19.05.2017).
- [57] Dinara, Chorwat & Aimi ❤️❤️ (Fb, 25.05.2017).
- [58] Łotysz pokazał klasę. Trzymam za niego kciuki 😊 (Fb, 26.05.2017).
- [59] Koreanka Soo Jung Ann zagrała z dużym ogniem, pasją, iskrząco (Audio, 28.04.2017).
- [60] Galina zagrała pięknie. Bogaty dźwięk, dojrzałość, dozowanie emocji. Perfekcja (Fb, 19.05.2017).
- [61] Aimi Kobayashi - jak wspaniale! Od skocznej dziewczęcości, przez nagłe intensywne wzmocnienia, po gwałtowne grzmienie - żywo, z mnóstwem zwrotów, oczu i uszu oderwać się nie dało! (Fb, 25.05.2017).
- [62] Mocno, energicznie i dramatycznie, z zachowaniem melodyki wykonany Polonez, fantastycznie skoczne na polską nutę Mazurki! (Audio, 4.05.2017).
- [63] No nie wiem, nie wiem ... Przystojniak niesamowity, ale czy rzeczywiście grał tak fantastycznie 😊 😊?! Etiuda świetnie zagrana, ale ... no właśnie ale, za mało Chopina w Chopinie (Fb, 26.05.2017).
- [64] Aimi oczarowała .absolutnie brawurowe wykonania .dynamit (Fb, 25.05.2017).

Podsumowanie

Wydarzenia konkursowe sprawiły, że w Internecie wytworzyły się społeczności, które poprzez to medium wymieniały się swoimi spostrzeżeniami. Internauci chętnie oceniali występy uczestników Międzynarodowego Konkursu Chopinowskiego w 2015 roku. Wykonania pianistów przeważnie podobają się internautom, część opinii jest jednak negatywna, a część dostrzega słabe i mocne strony występu.

Zauważa się bogactwo środków językowych wykorzystanych do wyrażenia opinii użytkowników na temat oceny występów pianistów podczas konkursu pianistycznego. Podstawę oceny stanowią leksykalne środki systemowe wyrażające opozycję: 'ładny' – 'brzydki' oraz ich określenia bliskoznaczne.

Ocena występów opiera się często na wiedzy specjalistycznej z muzykologii i wykonawstwa dzieł muzycznych, co zdradza wiedzę fachową wypowiadających się osób. Pozostałe wykorzystane środki obrazowania językowego to metafory synestezyjne, środki obrazowania odwołujące się do aspektów racjonalnych i nieracjonalnych zachowań artysty oraz zdrowia wykonawcy. Inną przyjętą konwencją wypowiedzi jest opis odczuć i zachowań odbiorcy muzycznych wrażeń w trakcie występu i po jego zakończeniu.

Bibliografia

- Gołaszewska M., *Kultura estetyczna*, Warszawa 1979.
 –, *Zarys estetyki*, Warszawa 1985.
 Grabias S., *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin 1994.
 Kaczor M., *Estetyka słowa a kultura słowa*, Zielona Góra 2009.
 Lakoff G., Johnson M., *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 2010 (oryg.: *Metaphors We Live By*, Chicago, Illinois 1980).

Estetyczne wywody użytkowników Internetu na temat interpretacji muzycznych podczas Konkursu Chopinowskiego w 2015 roku

Streszczenie: Artykuł dotyczy ocen użytkowników Internetu na temat występów uczestników XVII Konkursu Chopinowskiego w 2015 r. Materiał pochodzi z dwóch źródeł: forum internetowego Audio.com.pl oraz profilu umieszczonego na Facebooku. Wszystkie wypowiedzi są neutralne pod względem estetyki wypowiedzi, nie zawierają elementów hejtu ani wulgaryzmów, ale też nie są budowane jako stylizowane czy kunsztowne. Część nadawców posługuje się słownictwem specjalistycznym, inni czasem konstruują wypowiedzi emocjonalne.

Oceny estetyczne opierają się na opozycji estetycznej ładny – brzydki oraz ogólnej opozycji wartościującej *dobry* – *zły*. Ponadto nadawcy wartościują technikę wykonania utworów i porównują występy do znanych wzorców z nagrań. Do oceny wykorzystują także obrazowanie metaforyczne i synestezyjne związane z innymi zmysłami (wzrok, dotyk, propriocepcja) oraz innymi rodzajami sztuk (śpiew, poezja). Opinie dotyczą także zachowania młodych artystów, ich emocji oraz skojarzeń z przeżyciami religijnymi i mistycznymi.

W wypowiedziach internautów wyrażane są ponadto emocje nadawców. W tym celu stosują środki pragmatyczne (wykrzyknienia, deklaracje, emotikony) oraz składniowe (szeregi składniowe, krótkie zdania, inwersja, pytania retoryczne).

Słowa kluczowe: 17 Konkurs Chopinowski, estetyka, Internet, język, metafora, synestezja

The aesthetic comments of Internet users on the interpretations during the Chopin Competition in 2015

Summary: The article concerns Internet users' opinions on the performances of the participants of the 17th Chopin Competition in 2015. The material comes from two sources: the Audio.com.pl online forum and the profile on Facebook. All the statements are neutral in terms of the aesthetics of expression, they do not contain elements of hate or profanity, but they are not built as stylized or artistic. Some senders use specialized vocabulary, others sometimes construct emotional statements.

Assessment of aesthetic based on aesthetic opposition pretty-ugly, and the overall opposition quantifiable good-bad. In addition, the senders value the technique of performing of works and compare performances to known patterns from recordings. They also use metaphorical and synesthetic imagery associated with other senses (sight, touch, proprioception) and other types of arts (singing, poetry). Opinions also concern the behaviour of young artists, their emotions and associations with religious and mystical experiences.

Internet users are also expressed in the statements of emotions. To do this, apply the measures pragmatic (exclamations, declarations, emoticons) and syntax (syntactic ranks, short sentences, inversion, rhetorical questions).

Keywords: 17th Chopin Competition, aesthetics, Internet, language, metaphot, synesthesia